

การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร
**Design and Mudmee Silk's motifs development at Ban Lan Phai,
KamphaenPhet province**

ไอรดา สูดสังข์ และ จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Irada soodsung and Jirapan Kaewsritthong
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Irada.s@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการออกแบบอัตลักษณ์ ผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 5 คน และประธานกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตงานหัตถกรรมผ้าทอ จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีลายผ้ามัดหมี่ จำนวนทั้งสิ้น 23 ลาย แบ่งตามลักษณะของลายผ้าที่ได้จากลายธรรมชาติ จำนวน 11 ลาย ลายของใช้ จำนวน 9 ลาย ลายศาสนา จำนวน 6 ลาย และลายประดิษฐ์ จำนวน 3 ลาย 2) การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า จากการออกแบบลายผ้าได้มีลายแม่แบบ จำนวน 6 ลาย ประกอบด้วยลายกระต่าย ลายใบไผ่ ลายปลาตะเพก ลายดอกพิกุล ลายวัดไตรภูมิ และลายเห็ดโคน นำมาออกแบบโดยใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมด้านเท่า (Triaxial blend) มีจำนวนทั้งสิ้น 120 ลาย 3) การศึกษาความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า จากลายจำนวนทั้งสิ้น 120 ลาย ทำการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญเหลือ 5 ลาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยลายพญักษ์ศาสะ มีคะแนนความพึงพอใจสูงสุด รองลงมา คือ ลายมัจฉาศาสะ ลายมัสยาพญักษ์ ลายรุกขศาสะ และลายศาสะทอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54, 4.38, 4.29, 4.23 และ 4.08 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การออกแบบ; อัตลักษณ์; ผ้าไหมมัดหมี่

* วันที่รับบทความ : 3 กันยายน 2566; วันแก้ไขบทความ 15 กันยายน 2566; วันตอบรับบทความ : 16 กันยายน 2566

Received: September 3 2023; Revised: September 15 2023; Accepted: September 16 2023

Abstracts

This article is part of a research on Mud mee silk's identity design in Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province according to the creative economy concept in order to 1) Study and collect information on Mudmee silk at Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. 2) To design and develop Mud mee silk motifs, Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. 3) to study the satisfaction of Mud mee silk motifs, Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. The sample consisted of 5 Mud mee silk design experts and group's president or members with expertise in woven fabric production process, totally 25 people. The research tool was the questionnaire. The results showed 1) Study and collect information on Mudmee silk at Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. That 23 patterns of Baan Lan Phai Mud mee Silk Divided according to the nature of the fabric patterns, there are 11 natural patterns, 9 household patterns, 6 religious patterns, and 3 artificial patterns. 2) To design and develop Mud mee silk motifs, Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. It was found that from the design of the fabric pattern, there were many types of patterns, 6 control patterns: rabbit pattern, bamboo leaf pattern, freshwater fish pattern, Phikun flower pattern, Tri Phum temple pattern, and mushroom cone pattern, used to design the theory of equilateral triangle theory (Triaxial blend). There were a total number of 120 motifs. 3) To study the satisfaction of Mud mee silk motifs, Ban Lan Phai, Kamphaeng Phet Province. There were a total number of 120 motifs. The remaining 5 patterns were selected by experts. It revealed that most of the samples were satisfied at a high level of satisfaction. Pruksasa motif gained the highest satisfaction score, followed by Matchasasa motif, Matsayapruek motif, Ruksasasa motif, and Sasathong motif with mean values of 4.54, 4.38, 4.29, 4.23 and 4.08 respectively.

Keywords: Design; Identity; Mud mee silk

บทนำ

ผ้าไหมไทยถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานโดยเฉพาะลวดลายผ้าไหมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะมากมายจนสามารถสร้างชื่อเสียงและความมีเอกลักษณ์ให้แก่ประเทศไทยเนื่องจากการประยุกต์ใช้วัสดุท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญาด้านไหมไทยถือเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เส้นไหมที่จะนำมาทอเป็นผืนผ้า เกิดจากการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้ได้ผ้าไหมที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสร้างความแตกต่าง (กรมหม่อนไหม, 2555 : 1) งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งสร้างสรรค์ด้วยความคิดที่เป็นระบบ ทั้งด้านเทคนิค คติความเชื่อ และต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุคนหนึ่งหรือหลายช่วงอายุคน (นิพนพิชญ์ นิมิตรบรรณสาร, 2557 : 1) ผ้าไหมมัดหมี่นับได้ว่าเป็นศิลปะการสร้างลวดลายผ้าทอพื้นเมืองของไทยที่เป็นงานหัตถกรรมขั้นสูงที่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญในการทำเป็นอย่างมาก การทำผ้าไหมมัดหมี่นั้นทำได้โดยการมัดย้อมเส้นไหมให้เกิดสีและลวดลายก่อนแล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้า เส้นไหมของผ้าไหมมัดหมี่อยู่ที่รอยซึมของสีที่

วิ่งไปตามบริเวณที่ถูกมัด ทำให้เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำของสี บนเส้นไหมที่ต่างไปจากผ้าทอมือชนิดอื่นๆ (กุลชาติ ดีเจริญ, 2559 : 1)

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเมืองที่นับว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เป็นที่ตั้งของเมืองโบราณหลายเมือง เช่น เมืองซากังราว นครชุม ไตรตรังษ์ เทพนคร และเมืองคนที นอกจากนี้เมืองกำแพงเพชร ยังเป็นเมืองที่สองที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ครองเมือง มีบรรดาศักดิ์เป็น "พระยาวชิรปราการ" ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่ง เพราะมีโบราณสถานจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2534 โดยแบ่งออกเป็น 11 อำเภอ 78 ตำบล 823 หมู่บ้าน มีขนาดพื้นที่ 8,607.5 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ การเกษตรกรรม การทำไร่ทำนา เมื่อว่างเว้นจากการทำนา อาชีพเสริมคือ ทำ เครื่องเงิน เย็บผ้าปักประดิษฐ์ จักสาน ไม่ว่าจะเป็นงานหัตถกรรมจักสานหรืองานหัตถกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนาน จากการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันโดยมุ่งเน้น ไปทางด้านประโยชน์ใช้สอยค่อย ๆ พัฒนาให้เกิดความงามกระทั่งเป็นงานหัตถศิลป์ ซึ่งเป็น การผลิตสิ่งต่างๆด้วยมือโดยถือความงามเป็นหลัก และโดยเฉพาะงานหัตถศิลป์ที่ต้องอาศัย ประสบการณ์เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ และกระบวนการแต่ละท้องที่มีความแตกต่างกันไป มีการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ และสร้างเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น งานด้านหัตถศิลป์ ที่มีความโดดเด่นของจังหวัดกำแพงเพชรอย่างหนึ่งก็คือการทอผ้าไหม (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2562 : 1)

บ้านลานไผ่ เป็นหนึ่งใน 11 หมู่บ้านของจังหวัดกำแพงเพชร ตำบลห้วยยั้ง อำเภอพรานกระต่าย ประชาชนในหมู่บ้านอพยพมาจากต่างจังหวัด จำนวน 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 มาจากจังหวัดตาก ซึ่งในสมัยนั้นเกิดปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากการสร้างเขื่อนภูมิพลได้มีนายเอี่ยม โตพ่วงและนางชีว โตพ่วง อพยพเข้ามาประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นกลุ่มแรก กลุ่มที่ 2 ย้ายมาจากอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งในสมัยก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคฝีดาษ ทำให้ประชาชนในเขตบ้านด่านลานหอยอพยพเข้ามาทำการเกษตร โดยครอบครัวที่ 2 ที่ย้ายเข้ามา คือ ครอบครัวของนางสร้อย พรหมมี และกลุ่มที่ 3 เป็นประชาชนที่อพยพมาจากภัยแล้งมาจากภาคอีสาน คือ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู ชัยภูมิ อุบลราชธานี และขอนแก่น โดยประชาชนกลุ่มที่อพยพมาได้นำเอาวัฒนธรรมและประเพณีทางภาคอีสานเข้ามาใช้ในการดำรงชีวิต และได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านลานไผ่ ในปี 2472 โดยขึ้นอยู่ในการดูแลของตำบลหนองหัววัว อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และในปี 2538 ได้แยกตำบลหนองหัววัวออกมาเป็นตำบลห้วยยั้ง และบ้านลานไผ่ได้ขึ้นอยู่ในการปกครองของตำบลห้วยยั้ง เปลี่ยนเป็นบ้านลานไผ่หมู่ที่ 9 ตำบลห้วยยั้ง นอกจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแล้วยังมีอาชีพการทอผ้า ที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเริ่มจากการทอผ้าใช้เองในครัวเรือน สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ตกทอดมาสู่รุ่นลูกหลาน มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง (อิสสระพร กล่อมกล้านุ่มและคณะ, 2561 : 1) เพื่อทอผ้าไว้สวมใส่ต่อมารการทอผ้านั้นได้เยอะเหลือใช้ภายในครัวเรือนทางกลุ่มแม่บ้าน จึงมี แนวคิดร่วมกัน ประชุมปรึกษาหารือและจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อทอผ้าขาย ต่อมาได้ทำการจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านลานไผ่ หมู่ 9 ตำบลห้วย

ยัง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2544 ขึ้นโดยมีสมาชิกเริ่มแรก จำนวน 15 คน โดยระดมทุนจากสมาชิก จำนวน 1,500 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 33 คน ทุนเรือนหุ้น 2,600 บาท (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยั้ง, 2561 : ออนไลน์) จากนั้นเริ่มนำผลิตภัณฑ์ ออกจำหน่ายและเข้าประกวด ได้รับรางวัลชมเชยประกวด ผลิตภัณฑ์ผ้า ประจำปี 2546 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดการทอผ้าจังหวัดกำแพงเพชร 2547 รางวัลชนะเลิศการประกวดการสาวไหม ปี 2558 เริ่มจากการนำ สินค้าออกจำหน่ายในงานสินค้า OTOP ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร และขยายวงกว้างไปยังจังหวัดต่างๆจนได้รับ มาตรฐาน OTOP คัดสรร 4 ดาว ปี 2547 และปี 2556 อีกทั้งยังมีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ชนิด Thai Silk ปี 2552 จึงทำให้กลุ่มทอผ้าบ้านลานไผ่ หมู่ 9 ตำบลห้วยยั้ง มีชื่อเสียงในวงการการทอผ้ามาอย่างช้านาน ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ได้แก่ ที่ทำการกลุ่มทอผ้า บริเวณเขตอำเภอพรานกระต่าย ออกร้านตามสถานที่ต่างๆ ที่มีงาน ประเพณี หรืองานประจำปีต่างๆทั้งในจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดใกล้เคียง

จากความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาวพื้นถิ่น บ้านลานไผ่ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัด กำแพงเพชร ทำให้การทอผ้าไหมมัดหมี่ มีลวดลาย สี สัน เทคนิคการทอและวิธีการบางอย่างแตกต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ลักษณะของผ้าไหมมัดหมี่ ของบ้านลานไผ่ มีอัตลักษณ์ที่ไม่ค่อยโดดเด่นชัดเจนมากนัก จึงต้องสร้างอัตลักษณ์ เป็นลักษณะที่บอกความเป็น “ตัวตน” (Selfness) ของ “กลุ่มคน” (Group) โดยผู้เป็น “เจ้าของ วัฒนธรรม” นั้นซึ่งอาจจะบอกผ่านวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ที่พยายามทำให้แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะเป็น ภาษาเครื่องแต่งกาย การร้องเพลงรำรำ อาหาร พิธีกรรม พิธีการ ฯลฯ โดยอาจจะมีการตราข้อกำหนด กฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมปฏิบัติ ตลอดจนความเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะให้เป็นที่ยึดถือร่วมกันในกลุ่มอัตลักษณ์ นั้น บางชุมชนอาจมีความซับซ้อนทางอัตลักษณ์ “อัตลักษณ์รวมหมู่” (Collective identity) เพราะมี คุณลักษณะทางวัฒนธรรมและภาษาหลายแบบดำรงอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน (เจียรชัย อิศรเดช, 2552 : 25-30)ซึ่งงานทอผ้าไหมนี้ถือได้ว่าเป็นงานหัตถศิลป์ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและแฝงไปด้วยความหมายที่ หลากหลายของประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต การแต่งกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การสืบทอดและ อนุรักษ์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการออกแบบอัตลักษณ์ ผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัด กำแพงเพชร ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ประธานกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตงานหัตถกรรมผ้าทอ จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ต่อแบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ประกอบด้วยแบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 120 ลาย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกแบบที่ เหมาะสมที่สุด โดยเป็นแบบมาตรฐาน ประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด มีความเหมาะสมในระดับมาก มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีความเหมาะสมใน ระดับน้อย มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร โดยการทำแบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ และนำแบบประเมินความพึงพอใจไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกแบบที่ เหมาะสมที่สุด โดยเป็นแบบมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 1) คือ มีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด มีความเหมาะสมในระดับมาก มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีความเหมาะสมใน ระดับน้อย มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบเครื่องมือ

นำแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ต่อแบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร นำไปเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา (Content-Validity)

วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบหาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด (Index Item of Congruent : IOC) โดยข้อคำถาม IOC มีค่าสูงกว่า 0.5 จากนั้น นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง นำแบบสอบถาม แบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ โดยสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และประธานกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม ที่มีต่อแบบร่างลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และประธานกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม นำผลมารวบรวมและนำไปวิเคราะห์ในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ระดับ 4.51 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

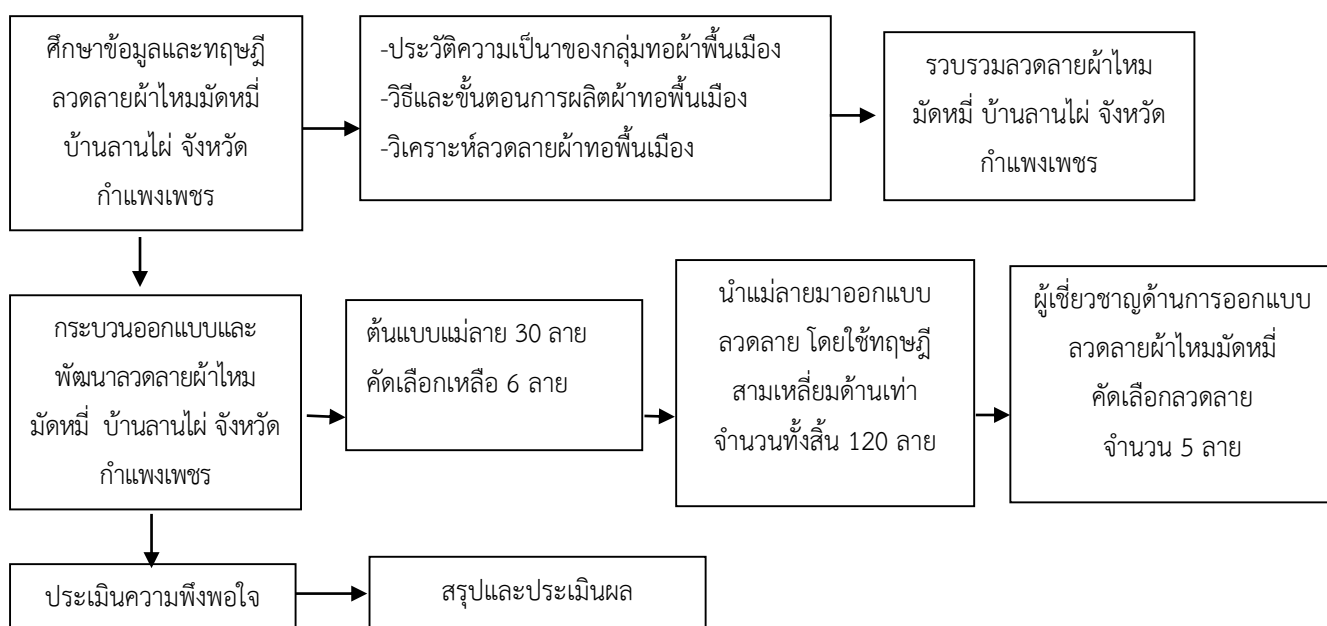
ระดับ 3.51 – 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

ระดับ 2.51 – 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

ระดับ 1.51 – 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ระดับ 1.00 – 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีผ้าไหมมัดหมี่จำนวนทั้งสิ้น 23 ลาย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ลายผ้าไหมมัดหมี่จำนวน 23 ลาย
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

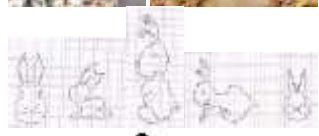
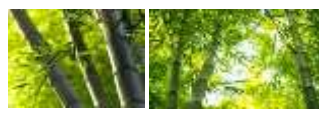
จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีลายผ้าทั้งสิ้น 23 ลาย และแบ่งตามลักษณะของลายผ้าที่ได้จาก ลายธรรมชาติ จำนวน 11 ลาย ลายของใช้ จำนวน 9 ลาย ลายศาสนา จำนวน 6 ลาย และลายประดิษฐ์ จำนวน 3 ลาย ส่วนใหญ่เป็นการใช้แม่ลายคล้ายคลึงกัน โดยเป็นการนำมาประยุกต์ลดทอนหรือเพิ่มเติมรายละเอียด ในแต่ละลายให้มีความแตกต่าง และอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ดังรูปที่ 2

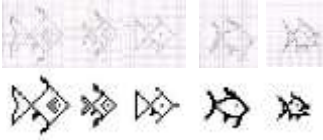
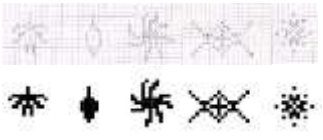
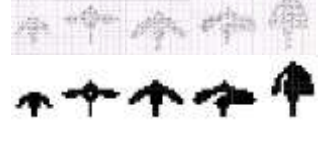
ลักษณะลาย	
ลายธรรมชาติ	
ลายสิ่งของเครื่องใช้	
ลายความเชื่อทางศาสนา	
ลายประดิษฐ์	

รูปที่ 2 ลักษณะลาย
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

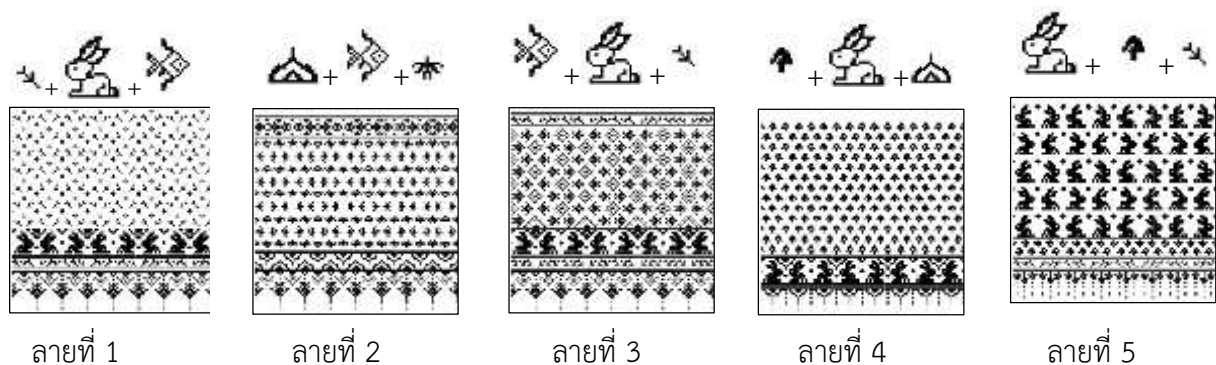
การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบแม่ลายต้นแบบโดยใช้หลักสัญลักษณ์ในการออกแบบ จากการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่ม จึงได้ประกอบด้วย ลายกระต่าย ลายไผ่ ลายปลาตะเพก ลายดอกพิกุล ลายวัดไตรภูมิ และลายเห็ดโคน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงต้นแบบร่างลวดลาย

ลวดลายแม่แบบ	รูปแบบ
ลายกระต่าย มาจากตำนานถ้ากระต่ายทอง เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญ ของชาวอำเภอพรานกระต่าย มีประวัติเล่าว่า มีนายพรานได้พบกระต่ายขนสีทองสวยงามมากบริเวณหน้าถ้ำแห่งหนึ่งและได้หายเข้าไปในถ้ำ ต่อมานายพรานจึงกราบบังคมทูลพระร่วงให้รับทราบและรับอาสาจะจับกระต่ายตัวดังกล่าว และได้ใช้ความพยายามที่จะจับตั้งหลายครั้งแต่ไม่ประสบผลสำเร็จจึงได้สร้างบ้านถาวรขึ้นบริเวณหน้าถ้ำเพื่อรอจับกระต่าย หลายปีต่อมาจึงมีผู้อพยพมาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านพรานกระต่าย"	
ลายไผ่ มาจากชื่อของหมู่บ้าน ชื่อว่าบ้านลานไผ่ เนื่องจากสมัยก่อนบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นไผ่ขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีบริเวณที่กว้าง จึงเรียกว่าลานไผ่ และได้ตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านดังกล่าว	

ลายปลาตะพาก ปลาตะพากสัตว์ประจำจังหวัดกำแพงเพชร เป็นปลาน้ำจืดมีลักษณะลำตัวยาวรีและแบนข้าง มีเกล็ดขนาดค่อนข้างใหญ่เป็นมันแวววาว พื้นลำตัวสีขาวเงิน แผ่นหลังสีเขียวอมน้ำตาล มีครีบทั้งหมด 7 ครีบ ครีบอก ครีบท้องและครีบก้นสีเหลืองสด ปลาชอบครีบบและหางสีส้ม หางเป็นเว้า แฉกเล็ก ครีบหลังและครีบท้องสีเทาหม่น ปลาขนาดใหญ่เกล็ดได้ท้องเป็นสีเหลืองอร่าม มีหนวดขนาดเล็ก 2 คู่	
ลายดอกพิกุล ซึ่งดอกพิกุลเป็นดอกประจำจังหวัดกำแพงเพชร เป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลางสูงประมาณ 8-15 เมตร เป็นพุ่มทรงกลมใบออกเรียงสลับกัน ใบมนรูปไข่ปลายแหลม ลักษณะโคนใบมนสอบ ขอบใบโค้งเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบเป็นมันสีเขียว ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกดอกเป็นกระจุกตามง่ามใบหรือยอด มีกลีบดอกประมาณ 8 กลีบ เรียงซ้อนกัน กลีบดอกเป็นจักรเล็กน้อยสีขาวนวลมีกลิ่นหอมมาก ผลรูปไข่หรือกลมรีผลแก่มีสีสดเนื้อในเหลืองรสหวาน ภายในมีเมล็ดเดียว	
ลายวัดไตรภูมิ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในอำเภอพรานกระต่าย สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย จากหลักฐานภายในวัดมีพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์สมัยสุโขทัย ประดิษฐานบนฐานชุกชี ภายในวิหาร (ปัจจุบันได้บูรณะใหม่ทั้งวิหารและหลวงพ่อสัมฤทธิ์) เมื่อชุมชนพรานกระต่ายเสื่อมลงราวปลายกรุงสุโขทัย วัดไตรภูมิจึงได้กลายเป็นวัดร้างไปด้วย เป็นระยะเวลาประมาณ 300-400 ปี เมื่อชุมชนพรานกระต่ายเกิดขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ราวต้นกรุงรัตนโกสินทร์ประมาณ พ.ศ.2380 ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันบูรณะวัดไตรภูมิให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน	
ลายเห็ดโคน เป็นของดีที่ขึ้นชื่อของอำเภอพรานกระต่าย เป็นเห็ดที่ขึ้นตามธรรมชาติประจำฤดูกาลตามกำหนดและเวลา ยังไม่มีใครสามารถนำมาปรับปรุง คือเพาะปลูกให้ขึ้นนอกฤดูกาลได้ สามารถแปรรูปโดยการนำมาดอง เป็นเห็ดโคนมี รสหวาน กรอบ ไม่เหนียว ขนาดไม่ใหญ่มาก ขึ้นทั่วไปในป่าที่พรานกระต่าย	

ได้ทดลองการนำทฤษฎีสามเหลี่ยมด้านเท่า (Triaxial blend) (Ingsiriwat, 1998) มาใช้ในการผสมลวดลายโดยการแบ่งอัตราส่วนของลายเป็นช่องตารางสี่เหลี่ยมด้านเท่า 100 ตารางเซนติเมตร เพื่อทดลองหาอัตราการผลิตของลายที่เหมาะสมกับการนำมาออกแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้ลวดลายของแต่ละลายหลัก เพื่อให้เกิดงานผสมผสานสู่การสร้างสรรค์งานออกแบบลวดลาย โดยได้ลวดลาย จำนวนทั้งสิ้น 120 ลาย ทำการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 5 คน ประชานกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตงานหัตถกรรมผ้าทอ จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน ดำเนินพิจารณาคัดเลือกลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ ที่เหมาะสมกับการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ องค์ประกอบลายมีความสวยงาม สวยงาม ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเคหะสิ่งทอ ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องนุ่งห่ม และลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย เพื่อนำมาออกแบบผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 120 แบบ ให้เหลือ 5 แบบ ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 ออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าไหมมัดหมี่บ้านลานไผ่ ลายที่ 1 ถึงลายที่ 5
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 2 แสดงผลการความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร

		(n=25)									
รายการประเมิน		ลายที่ 1		ลายที่ 2		ลายที่ 3		ลายที่ 4		ลายที่ 5	
		ลายพญักษาศะ		ลายมัสยาพญักษ		ลายมัจฉาศะ		ลายรุษศะ		ลายศะทอง	
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1	ลวดลายเหมาะสมกับการผลิตผ้าไหมมัดหมี่	4.72	0.46	4.28	0.74	4.44	0.58	4.20	0.87	4.04	0.73
2	องค์ประกอบลายมีความสวยงาม	4.72	0.46	4.32	0.63	4.36	0.70	4.24	0.83	4.12	0.73
3	ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องสำอาง	4.36	0.49	4.16	0.69	4.24	0.78	4.20	0.82	4.16	0.85
4	ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องนุ่งห่ม	4.40	0.50	4.40	0.50	4.44	0.58	4.32	0.75	4.04	0.54
5	ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย	4.48	0.51	4.28	0.46	4.40	0.58	4.20	0.82	4.04	0.68
รวม		4.54	0.27	4.29	0.54	4.38	0.60	4.23	0.73	4.08	0.63

จากตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในลายที่ 1 ลายพญักษาศะ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมา คือลายที่ 3 ลายมัจฉาศะ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.38$) ลายที่ 2 ลายมัสยาพญักษ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.29$) ลายที่ 4 ลายรุษศะ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.23$) และลายที่ 5 ลายศะทอง มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.08$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีผ้าไหมมัดหมี่ จำนวนทั้งสิ้น 23 ลาย และแบ่งตามลักษณะของลายผ้าที่ได้จาก ลายธรรมชาติ จำนวน 11 ลาย ลายของใช้ จำนวน 9 ลาย ลายศาสนา จำนวน 6 ลาย และลายประดิษฐ์ จำนวน 3 ลาย ส่วนใหญ่เป็นการใช้แม่ลายคล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับอิสสระพร กล่อมกล้านุ่ม (2561 : 1) กล่าวว่ากลุ่มทอผ้าบ้านลานไผ่ หมู่ 9 ตำบลห้วยยั้ง อำเภอรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชรผ้าไหมมัดหมี่ ผ่านกระบวนการทอมือทำให้ผ้ามีลักษณะที่มีความละเอียด

ลวดลายไม่ซับซ้อน เนื้อผ้านุ่มผ้าทุกผืนจะผ่านกระบวนการทำเองในทุกๆขั้นตอน นอกจากนี้ผ้าทุกผืนของกลุ่มจะได้รับตรานกยูงซึ่งจะแสดงอย่างชัดเจนว่าผ้านั้นมีคุณภาพที่สุด โดยเริ่มจากการทอผ้าที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเริ่มจากการทอผ้าใช้เองในครัวเรือน ตกทอดมาสู่รุ่นลูกหลาน มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ต่อมาการทอผ้านั้นได้เยอะเหลือใช้จึงมีการเริ่มคิดจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ ในปี 2544 จนมาถึงปัจจุบัน

การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้หลักสัญญาณ ซึ่งสัญญาณสามารถแบ่งออกได้เป็นสามรูปแบบ คือ ความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic relation) ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ (paradigmatic relation) และ ความสัมพันธ์เชิงกระแสความหรือ วากยสัมพันธ์ (syntagmatic relation) ความสัมพันธ์ทั้งสามรูปแบบนี้ คือรูปแบบ ความสัมพันธ์ของสัญญาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำความเข้าใจกลไกการทำงานของสัญญาณที่ใช้ในการสื่อความหมายแบบต่าง ๆ ออกมา รูปสัญญาณที่กลุ่มเป้าหมายต้องการโดยแยกแยะตามองค์ประกอบทางศิลปะของลวดลายได้มาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย (คณลักษณ์ ไชยยะ, 2019 : 37-38) จากการระดมความคิดแบบกลุ่มจนได้ลายต้นแบบ จำนวนทั้งสิ้น 30 ลาย คัดเลือกเหลือลายแม่แบบ 5 ลาย ที่ใช้เป็นลายแม่แบบในการออกแบบประกอบด้วย ลายกระต่าย ลายไผ่ ลายปลาตะเพก ลายดอกพิกุล ลายวัดไตรภูมิ และลายเห็ดโคน สอดคล้องกับกิตติกรณ นพอดมพันธ์ (2556 : 1) การนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบสร้างสรรค์ลายผ้ามัดหมี่ ที่จะทำให้เกิดลวดลายใหม่ๆ และเกิดการต่อยอดจากภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมัดหมี่ และทำให้คุณค่าความงามผ่านลายผ้ามัดหมี่อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การออกแบบลวดลาย โดยใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมด้านเท่า (Triaxial blend) ออกแบบทั้งสิ้นจำนวน 120 ลาย ทำการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ จำนวนทั้งสิ้น 25 คน ดำเนินพิจารณาคัดเลือกลวดลายผ้ามัดหมี่ ที่มีเหมาะสมกับการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ องค์ประกอบลายมีความสวยงาม ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเคหะสิ่งทอ ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องนุ่งห่ม และลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องประกอบการแต่งกายเพื่อนำมาออกแบบผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 120 แบบ คัดเลือกให้เหลือ 5 แบบ สอดคล้องกับสินีนาฏ รามฤทธิ์และคณะ (2562 : 4) การใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมด้านเท่า (Triaxial blend) เกิดการผสมผสานสู่งานสร้างสรรค์การออกแบบลวดลาย รวมถึงลักษณะที่โดดเด่นและเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่รูปแบบเฉดสีต่างๆ สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์และกราฟิกได้ ลักษณะของสีที่ผู้วิจัยใช้ในการประกอบการออกแบบผ้าไหมมัดหมี่ คือสีที่ได้จากการวิเคราะห์ลายผ้าไหมบ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร

การศึกษาความพึงพอใจในลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ บ้านลานไผ่ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้ตอบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในลายพฤษศยาศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมาคือ ลายมัจฉาศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.38$) ลายมัสยาพฤษศย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.29$) ลายรุษศาศะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.23$) และ ลายศาศะทอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.08$) ตามลำดับ สอดคล้องกับเมธวดี พยัมประโคน (2559 : 158-

162.) การประเมินลวดลายผ้าที่สอดคล้องกับกระบวนการผลิตพื้นบ้าน สำหรับช่างทอผ้า ดำเนินพิจารณา คัดเลือกลวดลายผ้ามัดหมี่ ที่มีเหมาะสมกับการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ องค์ประกอบลายมีความสวยงาม สีสันทที่ใช้ เหมาะสม สวยงาม ลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเคหะสิ่งทอ ลวดลายมีความ เหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทเครื่องนุ่งห่ม และลวดลายมีความเหมาะสมกับงานผลิตภัณฑ์ แปรรูปประเภทเครื่องประกอบตกแต่งกาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

การออกแบบและพัฒนาลวดลายควรประยุกต์ลวดลายดั้งเดิมกับลวดลายใหม่ เพื่อให้เกิดความ สอดคล้องกันระหว่างความดั้งเดิมและความทันสมัย การออกแบบลวดลายควรคำนึงถึงกรรมวิธีการทำผ้า มัดหมี่ เพื่อให้สอดคล้องกับกรรมวิธีการผลิต ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรศึกษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนให้หลากหลายและครอบคลุมในทุกด้าน เพื่อนำมาใช้เป็น แนวคิดในการออกแบบพัฒนาลวดลาย และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความหลากหลาย และทันสมัย เพื่อเป็นการ กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเลือกซื้อของผู้บริโภค ควรมีการใช้วัสดุธรรมชาติอื่นๆ เพื่อให้เกิดความแปลก ใหม่ เช่นการใช้สีธรรมชาติต่างๆในการย้อมสี เพื่อให้เกิดผ้ามัดหมี่ที่มีเฉพาะกลุ่ม สามารถศึกษาอัตลักษณ์ของ กลุ่มในด้านอื่นๆ เพื่อต่อยอดพัฒนาเป็นงานวิจัยในศาสตร์อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555). *ภูมิปัญญาการผลิตเส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลชาติ ดีเจริญ. (2559). *ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์ (2556). การออกแบบลายผ้ามัดหมี่ต้นแบบจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัด สระแก้ว. *เอกสารรายงานวิจัยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม*. มปป. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- คมลักษณ์ ไชยยะ. (2562). พื้นฐานแนวคิดสัญลักษณ์วิทยาของโรลิ่งด์ บาร์ตส์. *วารสารวิชาการคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7 (2), 37-38.
- เกียรติชัย อิศรเดช. (2552). อัตลักษณ์กับสื่อ ตัวตนกับการสื่อสาร. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*. 13 (1), 25-30.

- นิพนธ์นิพนธ์ นิมิตรบรรณสาร. (2557). *ผ้าไหมมัดหมี่ชัยภูมิ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เมธวดี พยัมประโคน. (2559, พฤศจิกายน). การออกแบบและพัฒนาลายผ้ามัดหมี่ในจังหวัดสุรินทร์ สำหรับสตรีวัยทำงาน. *วารสารรวมสาร* 14 (พิเศษ), 158-162.
- สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร(พ.ศ.2561-2564)*. กำแพงเพชร: สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร.
- สินีนานู งามฤทธิ์. (2562). *การพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าไหมบุรีรัมย์สู่การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อิสสรพร กล่อมกล้านุ่ม, สิริพร กันสุข และ อรรถพล ศรีขุนตาน (2561). กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านลานไผ่ หมู่ที่ 9 ตำบลห้วยยั้ง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. *เอกสารรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5*. มปป. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยั้ง. (2561). กลุ่มทอผ้าบ้านลานไผ่. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.huayyangkp.go.th/content/40>.